

GYVENIMAS UŽ MIESTO

ŠIUOLAIKINĖS LIETUVIŲ SODYBOS

TANIOS SERKET fotografijos

AUŠROS NARKELIŪNIENĖS tekstas

GYVENIMAS UŽ MIESTO

ŠIUOLAIKINĖS LIETUVIŲ SODYBOS

TANIOS SERKET fotografijos
AUŠROS NARKELIŪNIENĖS tekstas

Turinys

ĮKVĖPIMO ŠALTINIO BEIEŠKANT	7
BŪTIES NATIURMORTAI	9
VELNIO DUOBĖS KAIMYNYSTĖJE	24
ERDVĖ KŪRYBAI	45
PUŠYS ATEINA Į NAMUS	65
NAUJIEJI BAJORAI	77
DVARELIS ŽYDINČIOSE PIEVOSE	95
BALTOJI PROVINCIJA	119
PRISIMINIMŲ LAPAI	137
ORNAMENTAI IR SPALVOS	150
LOPŠINĖ KATEI	167
GIMINĖS NAMAI DAUJOČIUOSE	181
PRIE SMĖLĖTO ALAUŠO EŽERO	203
SUGRĮŽIMAS Į TĖVIŠKĘ	215
ARISTOKRATIŠKO GYVENIMO DVASIA	233
FRIEDRICH O JURG I NAI	260
SENAJAME KURŠIŲ NAME	281
PUSIAUKELĖJE TARP MIESTO IR KAIMO	294
KASDIENYBĖ, KUPINA ĮKVĖPIMO	312
PAGARBA TRADICIJOMS	341
SUMMARY	359

Įkvėpimo šaltinio besiekiant

MEDŽIO, KĄ TIK NUPJAUTO ŠIENO KVAPAS LYDĖJO MŪSŲ VAIKYSTĘ. DAUGELIS DAR MATSIMENA KĄ TIK PRIMELŽTO PIENO, IŠ KROSNIES IŠTRAUKTOS RUGINĖS DUONOS SKONĮ, LININĖS STALTIESĖS AR NĖRINIAIS APSIŪTŲ UŽUOLAUDŲ LENGVĄ ŠNARĘSĮ, SKRYNIOSE SAUGOMŲ RAŠTUOTŲ LOVATIESIŲ PASLAPTĮ. TODĖL MYLIME SAVO SODYBAS. VASARĄ JOS TAMPA ANTRAISIAIS NAMAIS, KIEK KITOKIAIS, NEGU ĮPRASTA MIESTE. ASKETIŠKA AR PRAĖJUSIO ŠIMTMEČIO ROMANTIZMU DVELKianti BUITIS, ETNOSTILIAUS DETALĖS, PAPRASTI KASDIENIAI DAIKTAI, AUTENTIŠKI RANKŲ DARBO RAKANDAI AR ŠEIMININKŲ HOBIO ELEMENTAI ČIA TAMPA PAGRINDINĖMIS DEKORACIJOMIS, RAKTU Į KITOKĮ PASAULĮ.

Kiekviena knygoje pristatoma sodyba atskleidžia joje gyvenančių žmonių požiūrį į supančią aplinką arba į unikalaus gamtos kampelio padiktuotą išskirtinumo pojūtį. Charizmatiškos asmenybės, kuriančios individualų interjerą, ignoruodamos stereotipus užčiuopia tai, kas suteikia jų sodyboms išliekamąją vertę, apibrėžia tarsi savotišką nūdienos paveldą.

Ne taip svarbu, kokiomis priemonėmis tai pasiekama. Natūralios medžiagos, spalvos, raštuoti ar lygūs audiniai, atšerpetoję ar nugludinti paviršiai – ši iš amžių glūdumos atėjusi priemonių gausa lyg ir įprasta, tačiau kiekvienoje sodyboje interpretuojama savaip. Modernių sodybų autoriai, architektai, dizaineriai taip pat paklūsta šioms intencijoms padiktuotoms lietuviškam kraštovaizdžiui būdingoms proporcijoms, nuo seno suformuotiems autentiškų sodybų bruožams ir tęsia tradicijas profesionalumą liudijančiomis įžvalgomis.

Nauji užmiesčio namai kuriami pagal modernios architektūros bei šiuolaikinio komforto kriterijus, o senosiose sodybose su meile ir pagarba rūpinamasi išlikusiais daiktais bei pastatų detalėmis. Išsaugoma viskas, kas įmanoma, jautriai pritaikomi nauji interjero ar mažosios architektūros elementai, siekiant išlaikyti sodybos dvasią – neapčiuopiamą ir sunkiai nusakomą, tačiau stiprią ir veiksmingą. Šventųjų paveikslai, pageltusios giminių nuotraukos rėmuose, žibalinės lempos, pinti krepšiai, cinkuoti kibirai ir medinės rankšluostinės – funkcionalūs, tačiau kartu ir puošia, kuria charakteringą interjero audinį, nesunkiai atpažįstamą ir kiekvienu atveju savaip stilingą.

Nors sodybos labai skirtingos, jose išryškėjantis siekis susiliesti su gamta jaučiamas visų pastatų interjero ir fasadų elementuose. Jungtimi su aplinka, vartais į žaliąją kiemo erdvę tampa ne tik šiuolaikinės terasos, bet ir senoviniai prieangiai, kur po stogu, pasislėpus nuo lietaus ar kaitrios saulės, galima šnekučiuotis su šeimynykščiais, bičiuliais, skaityti knygas, mėgautis neįmantriu kaimišku skanėstu ar žolelių arbata.

Dideli vitrininiai langai suteikia šiuolaikiniams sodybų pastatams lengvumo, perregimas erdves užpildo medžių siluetai ir saulės spinduliai, atsiveriantis vaizdas į ežerą. Senosiose sodybose maži dekoruotomis langinėmis įrėminti langai tampa tarsi gamtos paveikslais, pridengtais lengvu nertų užuolaidų šydu. Ypač vertinamas medžiagų, tekstūrų natūralumas, šilumą skleidžia mediniai paviršiai, natūralaus pluošto audiniai, kilimai, užuolaidos, lovatiesės.

Sodybos struktūra gan sudėtinga. Padiktuota valstietiško gyvenimo būdo, kai viskas turėjo būti racionalu, pritaikyta išgyventi atšiaurioje lietuviškoje gamtoje, ji apibrėžiama ne tik skirtingos paskirties gyvenamaisiais bei ūkiniais statiniais. Jie sudarydavo ne mažiau svarbų sodybos gyvenime vidaus kiemą. Apsodintas dar pagonybės laikais lietuvių garbinamais medžiais, jis buvo saugomas nuo vėjų, pašalinių žvilgsnių ir sukurdavo jaukios uždarnos erdvės pojūtį. Joje išryškėdavo mažosios architektūros elementai, sodyboms būdingi augalai. Prie pat gyvenamojo namo svaigų kvapą vasaros pradžioje skleisdavo jazminai ir alyvos, darželiuose žydėjo bijūnai, fliokasai, hortenzijos, piliarožės.

Per daugelį metų išgryninta bei išbulinta sudėtinga sodybos struktūra įkvepia ir šiuolaikinį žmogų, kadangi tradicijos atsirado kartu su dvasingumu, su pirmine, panteistine lietuvių pasaulėžiūra, su pagarba be galo paprastiems dalykams. Erdvė, neribojama sienų ar tvorų, atsiverianti gamta, vėsą skleidžiantis ežeras vilioja žmogų laisvės pojūčiu. Siekis atitrūkti nuo miesto, gyventi kitu, lėtesniu ritmu, susiliesti su gamta. Stebėti ją, girdėti tylą. Sodyboje išryškinamos paprastos vertybės, nebijoma atsiskleisti, pašmaikštauti ar mėgautis hobiu – žvejoti, meistrauti, uogauti. Arba tiesiog ramiai paskaityti knygą, pabūti su savimi. Todėl mūsų sutikti sodybose žmonės buvo nuoširdūs ir, kaip dera lietuviams, labai vaišingi. Nebuvo girdėti televizoriaus, radijo, nes daug kas jų tiesiog neturėjo. Paukščių čiulbesys ir medžių ošimas, skaidri ir giedra būtis, smagūs ar ramūs pokalbiai prie valgio, su meile paruošto pačių šeimininkų. Vasara, tarsi besitęsianti šventė, suvienijo visus ypatingoje mizanscenoje, kurios scenografija – sodyba.

Deja, negalime perteikti kvapų ir garsų, tačiau šią ypatingą atmosferą, užmiesčio dvasią norėjome atskleisti šioje knygoje. Tą atradimo džiaugsmą, kuris lydėjo mus vykstant į užmiestį, nes kiekviena sodyba unikali. Jų šeimininkai – menininkai, verslininkai, tarnautojai, inžinieriai – išsaugojo sodybų savastį, išgrynino ir išaukštino paprastą kaimišką buitį, mokėjimą būti gamtoje, paklusti jos dėsniams ir ciklams, o tai visuomet sudarė lietuviškosios tapatybės esmę. Ji – prieš jus.

Jeigu ši knyga taps įkvėpimo šaltiniu, paskatins kurti savo namus už miesto drąsiai, be didelių investicijų, pasikliaujant savo išmone, gerbiant praeitį ar subtilų gamtovaizdį, o rimtai investuojant nukreips žvilgsnį į dalykus, turinčius išliekamąją vertę, mes visi būsime praturtėję dar viena gražia sodyba ir laimingais joje gyvenančiais ir kuriančiais žmonėmis.

Dāties natiurmortai

KĄ TIK PALIJO IR VĖL
KETINA LYTI. ĮSUKAME Į
NEDIDELĘ UŽ ŽYDINČIŲ ALYVŲ
KRŪMŲ PASISLĖPUSIĄ SODYBĖLĘ,
Į KURIĄ TAKELIS VEDA PER
GELTONUOJANČIAS TARP
ŽOLIŲ PIENES. GAMTOS FIESTA
PRANAŠAUJA VASARĄ, SNAPAIS
KALENA NETOLIESE ĮSIKŪRĘ
GANDRAI.

Kaip gandrums, taip ir žmonėms, norintiems pasiekti tikslą – jaukiai įsirengti sodybą, į kurią skubi kiekvieną pavasarį, tenka po kruopelytę kantriai lipdyti savo lizdą. Tapytojui Justui Vaitiekūnui nesvetimas šis jausmas, todėl kantrybės ir atsidavimo reikalaujantys darbai buvo atlikti tarsi nejučia – lopinėlis po lopinėlio nuplėšti seni tapetai, nušveisti sienojai, išvalyta palėpė ir pati trobelė nuo per ilgą laiką tikrą jos esmę uždengusių kultūrinių sluoksnių.

Daugiausia dėmesio buvo skirta sodybos vidui, interjero elementams. Kruopščiai, kaip tapant paveikslą, sluoksnis po sluoksnio, detalė po detalės stoji į savo vietas, kai buvo sėkmingai atsikratyta nereikalingų daiktų, išvalyta troba ir sodybos aplinka. Balta spalva suteikia švaros pojūtį, ramina, todėl lubos ir grindys buvo išdažytos baltai. Sienojai išliko natūralios spalvos, kad jų fone geriau išryškėtų kiti baltai dažyti baldai, baltintas naujai sumūrytas židinys, senoji viryklė. Dalis baldų palikti natūralios medžio tekstūros, o kiti dažyti tapybiškais potėpiais, kad už perregimo dažų sluoksnio išliktų baldo esybė, jo pirminė sandara. Balti potėpiai į elegantišką visumą jungia ir du skirtingus elementus – veidrodį ir grubią kaimišką komodą. Šalia, kaip kontrastas – subtilaus audinio lovos užtiesalas, dengiantis dvigulį čiužinį, atstojantį miegamąją tėvų lovą.

Kitoje trobos pusėje karaliauja trys vaikai, turintys skirtingas loveles. Dukros lova – su gelsvu baldakimu, suteikiančiu jaukumo ir paslapties neįmantriam guoliui. Tekstilės nėra per daug, keletas plevėnančių draperijų suteikia sodybai būties lengvumo. Azūriniai nėriniai ant durų, nėrinuotas pagalvės užvalkalas, smulkiais augalų motyvais margintos tiulio užuolaidos užmezga trapų voratinklį tarp praeities ir dabarties, nors rekonstruotoje sodyboje jau įvyko svarbiausi pokyčiai.

Šiuolaikiniam žmogui reikia erdvės, todėl buvo atsisakyta išilginių pertvarų, palikti tik statramsčiai – laikančiosios konstrukcijos. Jie virto raižytais stulpais ir, dekoruoti gėlių ornamentais, suteikė padidėjusioms erdvėms gaivios romantikos pojūtį, kurį sustiprina lengvos nėrinuotos

draperijos. Romantiško lengvumo kupini ir pinti krėsmai bei senoviniai baldai. Sodyboje išlikę pageltę šventųjų „abrozėliai“ – tradicinis kaimo sodybų atributas, padėdavęs žmonėms ištverti negandas, stiprindavęs juos dvasiškai sunkiu metu. Kartu su vaikų piešiniais ir grafikos reprodukcijomis jie, kaip svarbus leitmotyvas, užpildo sienas, baldų paviršius ir, susipynę su žvakėmis, taikingai žvelgia į stebėtoją, tarsi kviesdami nebyliai bendrystei.

Ryškus elementas šiuose romantiškuose namuose – tautinė vėliava kambario gale. Sodyboje vasarojantys žmonės kupini nuoširdumo ir meilės vieni kitiems bei retkarčiais apsilankantiems draugams. Baltas židinys trobos centre sušildo juos ir apšviečia ramias jų šypsenas.

Apie autorės

AUŠRA NARKELIŪNIENĖ – architektė, žurnalų „Namas, kuriame gyvenu“, „Namas ir aš“ bei „Statyk!“ įkūrėja ir pirmoji redaktorė. Pirmieji jos darbai susiję su interjero dizaino ir reklamos sritimi. 1992 m. tapo Lietuvos dizainerių sąjungos nare, o 1996-aisiais – knygos „Vilnius pristato“ apie žymias verslo įmones bendraautore. Pastaruoju metu specializuojasi interjero dizaino srityje, bendradarbiauja žurnaluose, rašančiuose interjero ir statybos tematika.

TANIA SERKET – tapytoja, fotografė, pirmoji žurnalo „Namas ir aš“ meno redaktorė, vėliau žurnalo „Naujas namas“ fotografė, pelniusi „Auksinės paletės“ apdovanojimą konkurse „Metų interjeras 2009“. Fotografuoja knygų viršeliams, spektaklių plakatams. Surengė keletą personalinių meninės fotografijos parodų. Sukūrė fotografijas knygai „Interjeras Lietuvoje“ (tekstai Saulės Mažeikaitės), Josepho Everato knygai „Vilnius. A complete guide“.

